

Верховний
Суд

Огляд
за результатами аналізу судової
практики та судової статистики
постановлення ухвал про відмову
у відкритті касаційного провадження
Касаційним господарським судом
у складі Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за період з 01.01.2022 до 30.06.2024

Зміст

1. Статистичний аналіз судових рішень, ухвалених КГС ВС у 2022–2023 роках, I півріччі 2024 року за результатом розгляду процесуальних звернень, поданих без дотримання вимог для відкриття касаційного провадження	4
2. Аналіз підстав постановлення КГС ВС у 2022–2023 роках, I півріччі 2024 року ухвал про відмову у відкритті касаційного провадження	7
2.1. Застосування п. 1 ч. 1 ст. 293 ГПК України (касаційну скаргу подано на судові рішення, що не підлягає касаційному оскарженню)	8
2.2. Практика застосування п. 3 ч. 1 ст. 293 ГПК України	21
2.3. Застосування п. 4 ч. 1 ст. 293 ГПК України	25
2.4. Застосування положень п. 5 ч. 1 ст. 293 ГПК України	29
2.5. Застосування положень ч. 2 ст. 293 ГПК України	34
3. Аналіз ухвал КГС ВС щодо зловживання процесуальними правами	36

Перелік уживаних скорочень

АГС	– апеляційний господарський суд
АТ	– акціонерне товариство
ВП ВС	– Велика Палата Верховного Суду
ВС	– Верховний Суд
ГС	– місцевий господарський суд
ГК України	– Господарський кодекс України
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
ЄДРСР	– Єдиний державний реєстр судових рішень
ЄСПЛ	– Європейський суд з прав людини
ЗУ	– Закон України
КАС ВС	– Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
ККС ВС	– Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
КМУ	– Кабінет Міністрів України
КМРЄ	– Комітет міністрів Ради Європи
Конституція	– Конституція України
КЦС ВС	– Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду
МО	– Міністерство оборони України
МТСБУ	– Моторне (транспортне) страхове бюро України
НАК	– Національна акціонерна компанія
ОП КГС ВС	– об'єднана палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду
ТОВ	– товариство з обмеженою відповідальністю
ЦК України	– Цивільний кодекс України

1. Статистичний аналіз судових рішень, ухвалених КГС ВС у 2022–2023 роках, I півріччі 2024 року за результатом розгляду процесуальних звернень, поданих без дотримання вимог для відкриття касаційного провадження

Реалізація права на касаційне оскарження судових рішень у господарських справах відбувається за правилами і в порядку, передбаченими гл. 2 «Касаційне провадження» розділу IV «Перегляд судових рішень» ГПК України.

Касаційна скарга за формою і змістом має відповідати вимогам, передбаченим статтею 290 ГПК України.

ВС у разі, якщо касаційна скарга оформлена з порушенням вимог, встановлених статтею 290 ГПК України, застосує положення статті 174 цього Кодексу і постановляє ухвалу про залишення касаційної скарги без руху із наданням строку на усунення недоліків. У випадках, коли учасник судового процесу не усунув зазначених судом недоліків касаційної скарги, суд касаційної інстанції постановляє ухвалу про повернення касаційної скарги.

Частиною четвертою статті 292 ГПК України визначено випадки, за яких суд не приймає касаційну скаргу до розгляду і повертає її (касаційна скарга подана особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписана, підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено; скаргу подано у інший спосіб, ніж до суду касаційної інстанції; до надіслання ухвали про відкриття касаційного провадження від особи, яка подала скаргу, надійшла заява про її відкликання; у касаційній скарзі не викладені передбачені цим Кодексом підстави для оскарження судового рішення в касаційному порядку).

Статтею 293 ГПК України закріплено підстави, за яких суд касаційної інстанції відмовляє у відкритті касаційного провадження.

За відсутності підстав для залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги чи відмови у відкритті касаційного провадження суд касаційної інстанції постановляє ухвалу про відкриття касаційного провадження у справі (стаття 294 ГПК України).

Статистичні дані щодо застосування КГС ВС у I півріччі 2024 року статті 293 ГПК України в частині підстав для відмови засвідчують усталену тенденцію у відкритті касаційного провадження, досліджену в 2021–2023 рр..

За даними судової статистики КГС ВС, упродовж 2022 року до суду надійшло більш ніж 6,8 тисяч процесуальних звернень, з яких 35 %, або 2,4 тис. матеріалів подано без дотримання вимог для відкриття касаційного провадження.

За наслідками їх розгляду:

– 72 %, або у 1,7 тисяч випадках відмовлено у відкритті провадження;

– 28 %, або 0,7 тисяч процесуальних звернень повернуто заявникам.

У **2023** році до суду надійшло 9,2 тис. процесуальних звернень, з яких **42,5 %**, або 3,9 тис. матеріалів подано без дотримання вимог для відкриття касаційного провадження.

За наслідками їх розгляду:

– 80,5 %, або у 3,1 тис. випадках відмовлено у відкритті провадження;

– 19,5 %, або 0,8 тисяч процесуальних звернень повернуто заявникам.

У **2021** році частина матеріалів, що не відповідала вимогам для відкриття касаційного провадження, у **КГС ВС** становила **38,5 %**.

Для порівняння: в цілому до **ВС** у 2022 році надійшло 65,7 тис. процесуальних звернень, з яких 47,2 тис., або **72 %** матеріалів подано без дотримання вимог для відкриття касаційного провадження. Зокрема, цей показник становить:

- у КАС ВС – 88 %;
- у ККС ВС – 50 %;
- у КЦС ВС – 56 %.

За наслідками розгляду ВС цих матеріалів:

- 62 %, або у 29,4 тис. випадках відмовлено у відкритті провадження;
- 38 %, або 17,8 тис. процесуальних звернень повернуто заявникам.

У 2021 році частка матеріалів, що не відповідала вимогам для відкриття касаційного провадження, у **ВС** становила **68 %**.

Отже, серед касаційних судів у складі **ВС** **характерною особливістю** роботи **КГС ВС** є **найменша питома вага** ухвалених судових рішень про відмову у відкритті касаційного провадження та повернення касаційних скарг від тих, що надходили для розгляду.

Зазначений показник роботи КГС ВС обґрунтовують, статистичні дані застосування цим судом приписів статті 292 ГПК України щодо залишення без руху касаційних скарг для усунення недоліків при їх поданні на розгляд, а саме:

- у **2022 році** – 2,3 тис. касаційних скарг, або **34 %** із числа процесуальних звернень, що надійшли для розгляду, залишено КГС ВС без руху для усунення недоліків та належного оформлення заявниками скарг згідно з вимогами чинного законодавства;
- у **2023 році** – майже 3 тис. скарг, або **32,4 %** від кількості процесуальних звернень, які надійшли для розгляду;

Для порівняння: в цілому по **ВС** у 2022 році без руху залишалось **22 %** скарг.

Незважаючи на заходи, що вживаються КГС ВС для усунення недоліків скарг, поданих для розгляду, несвоєчасне та неякісне виконання заявниками приписів відповідних ухвал суду або беззаперечні помилки у змісті та формі

скарг стають підставами для постановлення судом ухвал про повернення або відмову у відкритті касаційного провадження.

З аналізу підстав для постановлення ухвал про відмову у відкритті касаційного провадження протягом 2022 року вбачається, що **70 %**, або сім із десяти ухвал містять посилання на те, що касаційну скаргу подано на **судове рішення, що не підлягає касаційному оскарженню** (п. 1 ч. 1 ст. 293 ГПК України). Саме із цієї підстави найбільше відмовляли у відкритті касаційного провадження у 2023 році – **71 %** від їх загальної кількості та у 2021 році – **66 %**.

Статистичні дані щодо постановлених **ухвал про відмову у відкритті касаційного провадження** вказують на те, що у 2022 році **13 %** з них, або 0,2 тис. ухвал, тобто кожна дев'ята касаційна скарга з не відкритих провадженням у касаційному порядку обґрунтовується тим, що скаржник у строк, визначений судом, не подав заяву **про поновлення строку на касаційне оскарження** (п. 4 ч. 1 ст. 293 ГПК) або наведені підстави для поновлення строку на касаційне оскарження визнані судом неповажними. Питома вага таких касаційних скарг дещо збільшилась із **10 %** у 2021 році та зменшилась до **10 %** протягом 2023 року.

Упродовж 2022 року із загальної кількості ухвал, якими відмовлено у відкритті касаційного провадження, дещо зменшилась питома вага до **12 %** із **17 %** у 2021 році ухвал, якими відмовлено у відкритті, оскільки **правильне застосування норми права є очевидним і не викликає розумних сумнівів** щодо її застосування чи тлумачення (ч. 2 ст. 293 ГПК України). Але у 2023 році їх частка зросла до **15 %**.

Протягом 2022 року, як і у 2021 та 2023 роках, касаційна інстанція у **5 %** ухвал про відмову у відкритті касаційного провадження **постановляла через те, що є постанова про залишення касаційної скарги цієї ж особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення** (п. 3 ч. 1 ст. 293 ГПК України). Переважно повторно оскаржувалися судові рішення, за скаргами у яких касаційним судом уже було відмовлено у відкритті провадження.

Незначними сталими статистичними показниками характеризуються відмови у відкритті касаційного провадження, якщо ВС уже викладав у своїй постанові **висновок щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах, порушеного в касаційній скарзі** на судове рішення (п. 5 ч. 1 ст. 293 ГПК України). Цей показник зменшився із **2 %** у 2021 році до менш ніж **1 % від аналогічних судових рішень** у 2022 році та майже нульової частки у 2023 році, що свідчить про обізнаність скаржників у застосуванні зазначеної судової практики.

Із початку 2023 року в КГС ВС значно збільшилась кількість ухвал про відмову у відкритті касаційного провадження та повернення з одночасним посиланням суду на **неприпустимість зловживання процесуальними правами** (ст. 43 ГПК України).

Якщо у 2021 році лише 11,4 %, у 2022 році – 15,4 % судових рішень мали застереження щодо зловживання процесуальними правами, то у 2023 році – 26 %. Підставами для застосування приписів ст.43 ГПК України у судових рішеннях були порушення учасниками судового процесу вимог ст. 2 цього Кодексу, якою визначено завдання та основні засади господарського судочинства, зокрема розумність строків розгляду справи судом та неприпустимість зловживання процесуальними правами, як-от: невиконання та несвоєчасне виконання вимог ухвал суду; повторне або багаторазове надсилання касаційних скарг на судові рішення, що не підлягають оскарженню; безпідставне заявлення клопотань тощо.

2. Аналіз підстав постановлення КГС ВС у 2022–2023 роках, I півріччі 2024 року ухвал про відмову у відкритті касаційного провадження

Відмовляючи у відкритті касаційного провадження, КГС ВС у переважній більшості ухвал посилався на приписи національного та європейського законодавства щодо обмеження права на касаційне оскарження судових рішень.

За змістом положень ст. 55 Конституції України права і свободи людини і громадянина захищаються судом.

Стаття 129 Основного Закону України серед основних засад судочинства визначає забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у **визначених законом випадках** – на **касаційне оскарження** судового рішення.

Аналогічне положення закріплено й у ч. 1 ст. 17 ГПК України, за яким учасники справи, а також особи, які не брали участі справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, мають право на апеляційний перегляд справи та у **визначених законом випадках** – на **касаційне оскарження** судового рішення.

Право на **доступ до суду не є абсолютним**, воно за своїм змістом **може підлягати обмеженням**, особливо стосовно умов прийнятності скарги на рішення (MUSHTA v. UKRAINE, № 8863/06, § 37, ЄСПЛ, від 18.11.2010).

У рішенні ЄСПЛ *Levages Prestations Services v. France* (№ 21920/93, §§ 44-48, ЄСПЛ, від 23.10.1996) зазначено, що, зважаючи на особливий **статус суду касаційної інстанції**, роль якого **обмежена перевіркою правильності застосування норм закону**, процесуальні процедури у такому суді можуть бути більш формальними, особливо, якщо провадження здійснюється після його розгляду судом першої інстанції, а потім судом апеляційної інстанції.

Рекомендацією № R (95) 5 КМРЕ від 07.02.1995 державам-членам рекомендовано вживати заходи щодо визначення кола питань, які виключаються з права на апеляцію та касацію, щодо попередження будь-яких зловживань системою оскарження.

Відповідно до ч. «с» ст. 7 Рекомендації скарги до суду третьої інстанції мають передусім подаватися щодо тих справ, які заслуговують на третій судовий

розгляд, наприклад справ, які **розвиватимуть право або сприятимуть однаковому тлумаченню закону**. Вони також можуть бути обмежені скаргами у тих справах, де питання права **мають значення для широкого загалу**.

У постанові від 18.05.2021 у справі № 914/1570/20 ВП ВС зазначила, що тенденції нормативно-правового регулювання національної моделі касаційного оскарження свідчать про перехід на конституційному рівні до моделі **обмеженої касації**, що реалізується, зокрема, за допомогою **введення переліку випадків, коли рішення підлягає касаційному оскарженню**, а також низки процесуальних фільтрів. Установлення в процесуальному кодексі виняткових підстав для касаційного оскарження у тих випадках, коли таке оскарження є дійсно необхідним, має слугувати формуванню дієвої судової системи, що гарантуватиме особі право на остаточне та обов'язкове судове рішення. Введення процесуальних «фільтрів» **не порушує права на доступ до суду**, оскільки таке право вже реалізоване при зверненні до суду першої та апеляційної інстанцій і можна стверджувати, що введення процесуальних «фільтрів» допуску до перегляду судових рішень касаційним судом не порушує право доступу до правосуддя.

Детальніше з текстом постанови суддів ВП ВС від 18.05.2021 у справі № 914/1570/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97967349>.

2.1. Застосування п. 1 ч. 1 ст. 293 ГПК України (касаційну скаргу подано на судове рішення, що не підлягає касаційному оскарженню)

Основними обґрунтуваннями, характерними для мотивувальної частини ухвал про відмову у відкритті на підставі п. 1 ч. 1 ст. 293 ГПК України, є посилання на норми процесуального обмеження щодо оскарження судових рішень у касаційному порядку.

Так, ВС зазначав, що відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 287 ГПК України учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, мають право подати касаційну скаргу на ухвали суду першої інстанції, названі у п. 3, 6, 7, 13, 14, 21, 25, 26, 28, 30 ч. 1 ст. 255 цього Кодексу, після їх перегляду в апеляційному порядку.

Водночас КГС ВС наголошував, що вичерпний перелік ухвал місцевого суду після їх перегляду в апеляційному порядку жодним чином **не є обмеженням доступу особи до процесу правосуддя** чи перепорою в отриманні судового захисту, оскільки встановлення законодавцем **«розумних обмежень»** у праві на звернення до касаційного суду викликане виключно особливим статусом ВС,

розгляд скарг яким покликаний забезпечувати сталість судової практики, а не можливість проведення **«розгляду заради розгляду»**.

За приписами п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України не підлягають касаційному оскарженню **судові рішення у малозначних справах та у справах з ціною позову**, що не перевищує п'ятиста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім випадків, якщо: а) касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовної практики; б) особа, яка подає касаційну скаргу, відповідно до цього Кодексу позбавлена можливості спростувати обставини, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи; в) справа становить значний суспільний інтерес або має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу; г) суд першої інстанції відніс справу до категорії малозначних помилково.

Для цілей ГПК України малозначними справами є: 1) справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; 2) справи незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (ч. 5 ст. 12).

Переважна більшість ухвалених судових актів за п. 1 ч. 1 ст. 293 ГПК України стосувалася **відмов у відкритті касаційного провадження справ з ціною позову, що не перевищує п'ятиста розмірів** прожиткового мінімуму для працездатних осіб, **малозначних справ** або з підстав відповідності справи ознаці малозначної та **недоведеності** у касаційній скарзі **винятковості у розумінні** п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України, як-от: «фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовної практики», «значний суспільний інтерес», «виняткове значення для учасника справи».

У непоодиноких випадках предметом касаційного оскарження були постанови апеляційних судів, якими переглядалися судові рішення судів першої інстанції, які за загальним правилом не підлягають касаційному оскарженню і щодо яких заявники не виконали додаткових вимог процесуального закону для їх оскарження: не лише наведення факту невідповідності оскаржуваних судових рішень висновку ВС або необхідності відступу від такого висновку, а й чітке визначення підстав невідповідності, на яких обґрунтовується касаційна скарга, з урахуванням приписів ст. 287 ГПК України та зазначенням реквізитів відповідної постанови ВС (дати її прийняття та номеру справи).

Так, здійснивши перевірку відповідності форми і змісту касаційних скарг процесуальному законодавству, КГС ВС відмовив у відкритті касаційного провадження на таких підставах:

- **оскаржуване судове рішення не міститься в переліку ухвал**, на які суб'єкти судового розгляду мають право подати касаційну скаргу після їх перегляду в апеляційному порядку. Наведена правова позиція є

сталою та послідовною, вона висловлена ВС неодноразово, про що свідчить судова практика, викладена в ухвалах КГС ВС і постанові ВП ВС від 18.05.2021 у справі № 914/1570/20.

Наприклад, судом касаційної інстанції відмовлено у відкритті провадження за скаргами на постанови АГС, якими переглянуто ухвали ГС про:

- **визнання наказу таким, що не підлягає виконанню;**

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством КГС ВС від 10.05.2022 у справі № 904/4470/16: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104231829>.

- **відмову в забезпеченні позову;**

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 07.09.2022 у справі № 916/1003/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106130267>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 21.02.2022 у справі № 908/2615/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103466234>.

- **відмову в залученні до участі у справі як співвідповідача;**

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 03.04.2023 у справі № 906/513/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109961392>.

- **призначення судової експертизи та зупинення провадження у справі;**

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 04.07.2022 у справі № 903/864/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105078311>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством КГС ВС від 06.04.2023 у справі № 910/21453/21:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/110080451>.

- зобов'язання ліквідатора вчинити певні дії, зокрема щодо надання інформації, незатвердження ліквідаційного балансу банкрута, неприйняття рішення про припинення провадження у справі про банкрутство;

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 25.05.2023 у справі № 908/2838/21:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/111121902>.

- визнання неправомірною та скасування постанови державного виконавця у справі про банкрутство;

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 20.03.2023 у справі № 925/181/20:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109645711>.

- затвердження звіту про нарахування і виплату грошової винагороди, витрат ліквідатора та стягнення на користь арбітражного керуючого грошової винагороди, витрат арбітражного керуючого

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 15.03.2023 у справі № 918/469/16:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109620056>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 17.01.2024 у справі № 915/1288/21:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116416185>.

- оскаржуване судове рішення не переглянуто судом апеляційної інстанції;

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 17.01.2023 у справі № 826/8499/17:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108422576>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 28.08.2023 у справі № 910/11071/23:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113088152>

- **оскаржуване судове рішення у малозначних справах** за касаційними скаргами, в яких не обґрунтовано фундаментального значення для формування правозастосовної практики, забезпечення розвитку права, не визначено проблеми, яка у випадку відкриття касаційного провадження ВС впливатиме на широку масу спорів, створюючи тривалий у часі, відмінний від минулого підхід до вирішення актуальної правової проблеми.

Наприклад, предметом позову у справі № 907/729/18 є стягнення заборгованості у сумі 381 900 грн, тобто ціна позову є меншою за п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (у 2018 році – 881 000 грн), тому в розумінні ГПК України судові рішення у цій справі не підлягають касаційному оскарженню, крім випадків, передбачених пп. «а» – «г» п. 2 ч. 3 ст. 287 цього Кодексу.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 30.01.2023 у справі № 907/729/18:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108685900>

У справі № 910/1523/21 предметом позову є стягнення 175 462,18 грн надмірно сплачених коштів. ВС, відмовляючи у відкритті касаційного провадження у справі, зазначив, що скаргник у касаційній скарзі не навів жодних належних обґрунтувань, які могли б підпадати під дію пп. «а» – «г» п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України:

- а) касаційна скарга стосується питання права, яке **має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовної практики;**
- б) особа, яка подає касаційну скаргу, відповідно до цього Кодексу **позбавлена можливості спростувати обставини**, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи;
- в) справа становить **значний суспільний інтерес** або **має виняткове значення** для учасника справи, який подає касаційну скаргу;

г) суд першої інстанції **відніс справу до категорії малозначних помилково.**

При цьому ВС зауважив, що учасники судового процесу мають розуміти, що визначені пп. «а» – «г» п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України випадки є винятком із загального правила, й необхідність відкриття касаційного провадження у справі на підставі будь-якого з них потребує належних, фундаментальних обґрунтувань, оскільки в іншому випадку буде порушено принцип правової визначеності.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством КГС ВС від 25.01.2022 у справі № 910/1523/21:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102747791>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 15.05.2023 у справі № 913/44/22:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/110957313>.

У справі № 914/1550/22 предметом позовних вимог є солідарне стягнення з відповідачів заборгованості в розмірі 231 069,27 грн (ціна позову у цій справі не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб станом на 01 січня 2022 року (248 100,00 грн). У касаційній скарзі скаржник послався, зокрема, на пп. «а» п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України, оскільки вважає, що касаційна скарга стосується питання права, яке має **фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовної практики.**

ВС, відмовляючи у відкритті касаційного провадження у справі на підставі п. 1 ч. 1 ст. 293 ГПК України, зазначив, що **фундаментальне значення для формування правозастосовної практики означає**, що скаржник у своїй касаційній скарзі ставить на вирішення суду касаційної інстанції проблему, яка у випадку відкриття касаційного провадження Верховним Судом впливатиме на велику кількість спорів, створюючи тривалий у часі, відмінний від минулого підхід до вирішення актуальної правової проблеми. Водночас формування єдиної правозастосовної практики та забезпечення розвитку права є метою вирішення виключної правової проблеми, яка має оцінюватися з урахуванням кількісного та якісного вимірів.

Кількісний вимір свідчить про той факт, що правова проблема наявна не в одній конкретній справі, а в невизначеній кількості спорів, які або вже існують, або можуть виникнути з урахуванням правового питання, щодо якого постає проблема невизначеності. На виключність правової проблеми з погляду на якісний критерій вказують такі обставини: відсутність сталої судової практики

в питаннях, що визначаються як виключна правова проблема; невизначеність на нормативному рівні правових питань, які можуть кваліфікуватися як виключна правова проблема; необхідність застосування аналогії закону чи права; необхідність вирішення правової проблеми для забезпечення принципу пропорційності, тобто належного балансу між інтересами сторін у справі.

ВС також звернув увагу, що ВП ВС зазначила, що у визначенні правового питання як такого, що має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовної практики, потрібно виходити з того, що воно мусить бути головним або основним питанням правозастосовної практики на сучасному етапі її розвитку та становлення, і мати одночасно винятково актуальне значення для її формування. Такі ознаки визначаються предметом спору, значущістю для держави й суспільства у цілому правового питання, що постало перед практикою його застосування (п. 72 ухвали від 10.01.2024 у справі № 905/1840/21 (провадження № 12-73гс23)).

Колегія суддів ВС наголосила, що касаційна скарга не стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовної практики, а зводиться до незгоди скажника з результатом розгляду його заяви. Скажник не довів наявності виключних випадків, за яких судові рішення у малозначній справі може бути предметом розгляду Верховним Судом відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України.

При цьому ВС зауважила, що скажник у цій справі розумів, що справа є малозначною, а отже, доведення випадків у контексті п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України є обов'язковим при зверненні з касаційною скаргою.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 14.02.2024 у справі № 914/1550/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116984759>.

У справі № 909/482/23 скажник оскаржував судові рішення, якими вирішено спір про стягнення 41 363,36 грн. Обґрунтовуючи підстави для відкриття касаційного провадження, у касаційній скарзі позивач, зокрема, зазначив, що він позбавлений можливості спростувати обставини, які були неправильно встановлені судами першої та апеляційної інстанцій щодо належного повідомлення відповідачем про настання у нього форс-мажорних обставин при виконанні договору поставки від 20.01.2022 № 23-01/02-22 та відсутності в матеріалах справи належних доказів про наявність таких обставин при розгляді іншої справи.

ВС зауважив, що такі твердження скажника не обґрунтовує посиланням на те, у якій саме справі відповідні обставини потребують спростування, у зв'язку із чим дійшов висновку, що касаційна скарга не містить належних обґрунтувань, які могли бути такими, що підпадають під дію пп. «б» п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України.

При цьому ВС наголосив, що саме лише посилання на випадки, зазначені у пп. «а» – «в» п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України не свідчить про наявність належних обґрунтувань, за яких судові рішення у цій справі підлягають касаційному оскарженню.

Оскільки касаційна скарга не містить належних обґрунтувань, які могли б бути визнані такими, що підпадають під дію пп. «а» – «г» п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України, ВС дійшов висновку, що скаржник не дотримав умов допуску цієї справи до касаційного оскарження, у зв'язку із чим відмовив у відкритті касаційного провадження у справі на підставі п. 1 ч. 1 ст. 293 ГПК України.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 18.03.2024 у справі № 909/482/23:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/117788538>

У справі № 904/3272/22 предметом позову є стягнення плати за користування вагонами та зберігання вантажу в загальному розмірі 171 403,56 грн, що не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб станом на момент подання позову до суду (248 100,00 грн). Скаржник у касаційній скарзі підставою для відкриття касаційного провадження зазначив, що ця **справа має виняткове значення для нього, становить значний суспільний інтерес** і від наслідків вирішення її залежатимуть результати вирішення інших подібних справ, які перебувають на розгляді в судах першої та апеляційної інстанцій (пп. «в» п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України).

ВС підкреслив, що саме лише посилання скаржника у касаційній скарзі на наявність розгляду господарськими судами інших спорів в аналогічних правовідносинах не дають підстав для висновку про те, що справа має виняткове значення для скаржника, оскільки у поданій касаційній скарзі відсутні посилання на конкретні справи (не наведено номерів справ), які б свідчили про те, що: 1) справи (близько десяти, як зазначає скаржник) з аналогічним предметом та підставами позову (на загальну суму позовних вимог майже 13 000 000 грн, як зазначає в касаційній скарзі скаржник) перебувають на розгляді судів першої та апеляційної інстанцій; 2) судами сформульовано різну правову позицію при вирішенні справ з аналогічними обставинами справи.

Отже, з огляду на відсутність належного обґрунтування наявності обставини, передбаченої пп. «в» п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України, ВС відмовив у відкритті касаційного провадження на підставі п. 1 ч. 1 ст. 293 ГПК України.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 25.08.2023 у справі № 904/3272/22:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113035709>

Предметом позову у справі № 910/9297/23 є вимога про стягнення 660 823,49 грн, що не перевищує п'ятиста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб станом на 01.01.2023 (1 342 000,00 грн). Скаржник у касаційній скарзі посилався, зокрема, на те, що **справа має виняткове значення для нього** (пп. «в» п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України).

Щодо виняткового значення справи, то ВС зазначив, що в цьому випадку оцінка судом такої винятковості може бути зроблена виключно на підставі дослідження мотивів, відповідно до яких сам учасник справи вважає її такою, що має для нього виняткове значення. Винятковість справи для учасника справи можна оцінити тільки з урахуванням особистої оцінки справи таким учасником. Отже, особа, яка подає касаційну скаргу, має обґрунтувати наявність відповідних обставин у касаційній скарзі. Власне твердження скаржника про те, що справа має виняткове значення для нього без відповідного обґрунтування, не може бути визнане судом автоматичною підставою, на яку поширюється дія пп. «в» п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України.

ВС звернув увагу на те, що скаржник у касаційній скарзі не навів вагомих аргументів, які б свідчили про те, що предмет цього спору стосується питань, які мають виняткове значення.

При цьому ВС зазначив, що предметом позову у цій справі є стягнення 660 823,49 грн, однак скаржник не обґрунтував, які саме негативних наслідків він зазнає (може зазнати) у разі нестягнення з відповідача цієї грошової суми в повному обсязі, а також їх невідворотність, беручи до уваги висновки суду апеляційної інстанції, які не оскаржуються іншими учасниками справи: «наявна сплата коштів на підставі договору, який для визначення розміру сплати відсилає до підзаконного нормативного-правового акта, що, в свою чергу, визнаний протиправним та не підлягає застосуванню з моменту прийняття, тому така сплата у певному розмірі не може вважатись здійсненою відповідно до умов договору. Наразі матиме місце випадок, коли майно безпідставно набуває у зв'язку із зобов'язанням (правочином), але не відповідно до його умов».

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 20.06.2024 у справі № 910/9297/23:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/119870588>

У справі № 908/3417/23 предметом позову є стягнення коштів у розмірі 117 775,29 грн (ціна позову у справі не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, тому справа є малозначною). Необхідність відкриття касаційного провадження у цій справі скажник обґрунтував наявністю підстав, передбачених пп. «в» п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України.

ВС зауважив, що у поданій касаційній скарзі скажник хоча й зазначив випадок, передбачений п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України, проте не навів належних обґрунтувань, які могли б бути визнані такими, що підпадають під дію пп. «в» п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України, а тому твердження щодо необхідності відкриття касаційного провадження судом були відхилені як необґрунтовані.

Як зазначив ВС, вжите законодавцем словосполучення **«значний суспільний інтерес»** слід розуміти як серйозну, обґрунтовану зацікавленість, яка має неабияке виняткове значення для усього суспільства в цілому, певних груп людей, територіальних громад, об'єднань громадян тощо до певної справи в контексті можливого впливу ухваленого у ній судового рішення на права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб. Наведене поняття охоплює ті потреби суспільства або окремих його груп, які пов'язані із збереженням, примноженням, захистом існуючих цінностей, девальвація та/або втрата яких мала б значний негативний вплив на розвиток громадянського суспільства.

Що ж до **виняткового значення** справи для учасника, то оцінка судом такої винятковості може бути зроблена виключно на підставі дослідження мотивів, відповідно до яких сам учасник справи вважає її такою, що має для нього виняткове значення. Винятковість справи для учасника справи можна оцінити тільки з урахуванням особистої оцінки справи таким учасником. Отже, особа, яка подає касаційну скаргу, має обґрунтувати у ній наявність відповідних обставин.

ВС у цій справі наголосив, що тягар доказування наявності випадків, передбачених пп. «а» – «г» п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України, покладається на скажника.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством КГС ВС від 20.06.2024 у справі № 908/3417/23:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/119896132>

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 10.06.2024 у справі № 910/12777/23:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/119618365>

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством КГС ВС від 19.01.2024 у справі № 910/984/23:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116416270>

У справі № 904/3762/22 предметом позову є стягнення 399 796, 24 грн та зобов'язання підприємства за власний рахунок звільнити майданчик загальною площею.

У касаційній скарзі, обґрунтовуючи підставу для відкриття касаційного провадження, скаржник зазначив, що позовна заява у цій справі одночасно складається з майнових та немайнових вимог, а тому, на думку позивача, суд першої інстанції помилково відніс справу до категорії малозначних (пп. «г» п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України).

Відмовляючи у відкритті касаційного провадження, ВС зазначив, що, як вбачається з ухвали господарського суду у цій справі, суд, враховуючи складність справи, характер правовідносин між сторонами, обсяг доказів, дійшов висновку, що справа є незначної складності та визнав її малозначною відповідно до п. 2 ч. 5 ст. 12 ГПК України, а тому розглянув цю справу за правилами спрощеного позовного провадження.

Спрощене позовне провадження призначене для розгляду малозначних справ, справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи (ч. 3 ст. 12 ГПК України).

ВС визнав посилання у касаційній скарзі на те, що позовна заява у цій справі складається з майнових та немайнових вимог, а тому суд першої інстанції помилково відніс справу до малозначних, безпідставними, оскільки ця справа не належить до категорії справ, які розглядаються виключно в порядку загального позовного провадження (ч. 4 ст. 247 ГПК України).

Заперечень щодо помилковості висновків суду першої інстанції про належність справи № 904/3762/22 до категорії малозначних скаржник не навів.

Отже, ВС виснував, що скаржник не дотримався умови допуску малозначної справи до касаційного оскарження, у зв'язку із чим відмовив у відкритті касаційного провадження.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством КГС ВС від 01.06.2023 у справі № 904/3762/22:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/111249437>

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством КГС ВС від 15.11.2022 у справі № 904/1123/22:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107352925>

Водночас у справі № 910/16820/21 за позовом ТОВ «Маркс.Капітал» до МТСБУ про стягнення 8 054,87 грн МТСБУ у касаційній скарзі, оскаржуючи судові рішення попередніх інстанцій, послалось на те, що справа має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу, становить значний суспільний інтерес та має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовної практики щодо правильного застосування судами норми матеріального права, а саме пп. «ґ» п. 41.1 ст. 41 та пп. «а» п. 41.2 ст. 41 *Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності наземних транспортних засобів»*.

КГС ВС, вирішуючи питання про відкриття касаційного провадження за касаційною скаргою МТСБУ, визнав доводи касаційної скарги такими, що не є очевидно неприйнятними, а тому подані матеріали достатні для касаційного розгляду.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 05.10.2022 у справі № 910/16820/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106636447>.

Ухвалою від 22.12.2022 у справі № 910/16820/21 колегія суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС дійшла висновку, що справа **містить виключну правову проблему**, вирішення якої повинно бути здійснене ВП ВС з метою забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовної практики у таких питаннях. Об'єктом касаційного перегляду у цій справі є рішення ГС, залишене без змін постановою АГС щодо задоволення позовних вимог та стягнення з МТСБУ на користь ТОВ «Маркс. Капітал» 773,32 грн – три проценти річних, 4 986,72 грн – інфляційні втрати, 2 294,83 грн – пеня.

Обґрунтовуючи необхідність передачі справи на розгляд ВП ВС, КГС ВС визначив такі **критерії для характеристики виключної правової проблеми**:

кількісний – правова проблема в невизначеній кількості спорів, які або вже існують, або можуть виникнути; за даними, що міститься в комп'ютерній системі «Діловодство спеціалізованого суду» до КГС ВС у період з 01.01.2021 до 21.12.2022 надійшло **понад 260 касаційних скарг** у справах щодо виконання обов'язків страховиків – членів МТСБУ, які перебувають у процедурі ліквідації з відшкодування шкоди; ці справи є малозначними, що в основному

унеможливорює касаційне оскарження; сприятиме формуванню єдиної правозастосовної практики;

якісний – дискусійним питанням, чи є пеня, три проценти річних, інфляційні втрати основним зобов'язанням (шкодою) в розумінні цивільного законодавства та ЗУ «Про страхування» та чи вважається сплата МТСБУ виплати (шкоди), регламентованої підпунктом «г» п. 41.1 ст. 41 зазначеного Закону, повним виконанням основного зобов'язання.

Ухвала суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 22.12.2022 у справі № 910/16820/21:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108025221>.

Постановою ВП ВС від 19.07.2023 у справі № 910/16820/21 викладено висновки, за результатами яких змінилася практика розгляду справ зазначеної категорії.

Зокрема, ВП ВС сформувала такий висновок щодо застосування норм права:

«МТСБУ відшкодовує шкоду у випадках, чітко передбачених положеннями ЗУ «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», одним з яких є встановлення недостатності коштів та/або майна страховика, якого визнано банкрутом та ліквідовано, для виконання зобов'язань за договорами страхування цивільно-правової відповідальності, що здійснюється за рахунок фонду захисту потерпілих.

Шкода, яку зобов'язане відшкодувати МТСБУ відповідно до положень п. 20.3 ст. 20, п. 41.3 ст. 41 ЗУ «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», є регламентною виплатою, що здійснюється за рахунок фонду захисту потерпілих, отримання якої потерпілим гарантується МТСБУ.

МТСБУ приймає на себе зобов'язання із відшкодування шкоди страховика, що визнаний банкрутом та ліквідується, лише за зобов'язаннями, для погашення яких у цього страховика недостатньо майна, тобто у цьому разі виступає спеціальним суб'єктом у сфері обов'язкового страхування, що фактично гарантує постраждалій особі (потерпілому) отримання належної їй регламентної виплати попри банкрутство та ліквідацію страховика, майна якого виявилось недостатньо для погашення акцептованих вимог кредиторів у процедурі банкрутства.

МТСБУ здійснює відшкодування шкоди за договорами страхування цивільно-правової відповідальності, для виплати за якими у страховика, що ліквідується за рішенням уповноважених законом органів, недостатньо майна, отже, лише гарантує отримання відшкодування постраждалою особою (потерпілим) та не може відповідати за прострочення виконання зобов'язань

з виплати страховиком страхового відшкодування за договорами страхування. Натомість, у разі прострочення виконання МТСБУ грошового зобов'язання зі здійснення регламентної виплати у нього виникає передбачений ч.2 ст. 625 ЦК України обов'язок сплатити кредиторі разом із сумою основного боргу суму інфляційних втрат та три проценти річних від простроченої суми.

Виходячи зі змісту п. 36.5 ст. 36 ЗУ «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», за прострочення виплати страхового відшкодування з вини страховика саме він має сплатити пеню, передбачену наведеним положенням, особі, яка має право на таке відшкодування, натомість за прострочення здійснення регламентної виплати з вини МТСБУ пеня нараховується за час такого прострочення і у такому разі Бюро має обов'язок сплатити її».

З огляду на викладене ВП ВС оскаржувані судові рішення у цій справі скасувала та ухвалила нове рішення про відмову в задоволенні позовних вимог.

Постанова ВП ВС від 19.07.2023 у справі № 910/16820/21:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/112370217>.

Після ухвалення постанови ВП ВС від 19.07.2023 у справі № 910/16820/21 у КГС ВС змінилася практика розгляду справ цієї категорії, і судьями КГС ВС наразі постановлено нові рішення: у задоволенні позову ТОВ "Маркс.Капітал" до МТСБУ про стягнення трьох процентів річних, інфляційних втрат та пені відмовлено.

Постанова колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 14.09.2023 № 910/965/22:
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/113526901>.

Постанова колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 25.08.2023 № 910/16196/21:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113063935>.

2.2. Практика застосування п. 3 ч. 1 ст. 293 ГПК України

Відповідно до положень п. 3 ч. 1 ст. 293 ГПК України суд касаційної інстанції відмовляє у відкритті касаційного провадження у справі, якщо є постанова про

залишення касаційної скарги цієї ж особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення.

Згідно із ч. 3 ст. 3 ГПК України судочинство у господарських судах здійснюється відповідно до закону, чинного на час вчинення окремої процесуальної дії, розгляду і вирішення справи.

Частиною 1 ст. 73 цього Кодексу передбачено, що доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

За приписами ст. 74, 76–79 ГПК України кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень. Докази подаються сторонами та іншими учасниками судового процесу. Господарський суд приймає тільки ті докази, які мають значення для справи. Обставини справи, які відповідно до законодавства повинні бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватись іншими засобами доказування. Обов'язок доказування слід розуміти як закріплену в процесуальному та матеріальному законодавстві міру належної поведінки особи, що бере участь у судовому процесі, із збирання та надання доказів для підтвердження свого суб'єктивного права.

За умовами ст. 79 ГПК України наявність обставини, на яку сторона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, вважається доведеною, якщо докази, надані на підтвердження такої обставини, є більш вірогідними, ніж докази, надані на її спростування. Питання про вірогідність доказів для встановлення обставин, що мають значення для справи, суд вирішує відповідно до свого внутрішнього переконання.

Варто зауважити, що принцип змагальності забезпечує повноту дослідження обставин справи. Цей принцип передбачає покладання тягаря доказування на сторони. Одночасно цей принцип не передбачає обов'язку суду вважати доведеною та встановленою обставину, про яку сторона стверджує.

ЄСПЛ у справах «Олександр Шевченко проти України», заява № 8371/02, п. 27, рішення від 26.04.2007, та «Трух проти України» (Trukh v. Ukraine), заява № 50966/99, ухвала від 14.10.2003 зазначав, що сторони в розумні інтервали часу мають вживати заходів, щоб дізнатись про стан відомого їм судового провадження.

Згідно із ч. 1 ст. 43 ГПК України учасники судового процесу та їх представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами, зловживання процесуальними правами не допускається.

Оскільки сторони в розумні інтервали часу мають вживати заходів для прискорення процедури розгляду, то скаржник, подавши касаційну скаргу,

з метою добросовісного користування процесуальними правами учасника судового процесу за вимогами ст. 43 ГПК України повинен був проявляти інтерес до відомого йому провадження, зокрема щодо руху поданої ним скарги та за результатом розгляду її судом, - усунення можливих недоліків касаційної скарги на стадії відкриття провадження у справі чи вчинення інших процесуальних дій.

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 293 зазначеного Кодексу суд касаційної інстанції відмовляє у відкритті касаційного провадження у справі, якщо є постанова про залишення касаційної скарги цієї ж особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення.

У справі № 924/543/21 ухвалою від 13.07.2022 КГС ВС відмовив у відкритті касаційного провадження, зважаючи на те, що ухвалами від 07.02.2022 та від 03.05.2022 вже було відмовлено у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою на ці самі судові рішення.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 13.07.2022 у справі № 924/543/21:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105233882>

У справі № 922/3024/21 ухвалою від 28.07.2022 КГС ВС відмовив у відкритті касаційного провадження, оскільки ухвалою від 18.05.2022 було відмовлено у відкритті касаційного провадження у справі за касаційною скаргою скаржника на постанову АГС та ухвалу ГС в частині визнання грошових вимог кредитора до боржника на підставі п. 3 ч.1 ст. 293 ГПК України.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 28.07.2022 у справі № 922/3024/21:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105504501>

У справі № 910/10333/20 ухвалою від 24.11.2022 КГС ВС відмовив у відкритті касаційного провадження, адже ухвалою від 26.10.2022 відмовлено у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою того ж скаржника на ту саму постанову АГС на підставі п. 4 ч. 1 ст. 293 ГПК України, оскільки підстави для поновлення строку на касаційне оскарження, наведені скаржником у поданій заяві про усунення недоліків на виконання ухвали про залишення касаційної скарги без руху, колегією суду визнані неповажними. КГС ВС зазначив, що наявність ухвали від 26.10.2022 про відмову у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою на постанову АГС виключає можливість розгляду по суті її повторної касаційної скарги на те саме судове рішення.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 24.11.2022 у справі № 910/10333/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107509879>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством КГС ВС від 06.03.2023 у справі № 904/838/22:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109363530>

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 22.05.2023 у справі № 914/2964/13: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110998028>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 21.06.2023 у справі № 916/963/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111709204>.

У справі № 916/3661/20 ухвалою від 04.03.2024 КГС ВС відмовив у відкритті касаційного провадження, оскільки КГС ВС двічі було відмовлено у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою того самого скажника на ті самі рішення ГС та постанову АГС: уперше – ухвалою від 05.12.2023 на підставі п. 1 ч. 1 ст. 293 ГПК України, оскільки касаційну скаргу подано на судові рішення, що не підлягає касаційному оскарженню, та вдруге – ухвалою від 17.01.2024 на підставі п. 3 ч.1 ст. 293 зазначеного Кодексу.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством КГС ВС від 04.03.2024 у справі № 916/3661/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117402197>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 15.01.2024 у справі № 909/541/23:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116321861>.

2.3. Застосування п. 4 ч. 1 ст. 293 ГПК України

Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 293 ГПК України суд касаційної інстанції відмовляє у відкритті касаційного провадження у справі, якщо скажником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на касаційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку на касаційне оскарження визнані судом неповажними.

Особливістю постановлених ухвал про відмову у відкритті касаційного провадження на підставі п. 4 ч. 1 ст. 293 ГПК України було те, що майже всі вони ухвалювалися після залишення касаційної скарги без руху для виправлення недоліків, зокрема у разі неподання клопотання про поновлення строку або надходження його одночасно зі скаргою, однак підстави для поновлення строку судом визнавалися неповноважними. Непоодинокими є випадки повторного подання касаційних скарг після їх повернення судом на підставі ст. 292 ГПК України без дотримання форми та змісту, встановлених законодавством, і за ними знову не відкривалося касаційне провадження.

Мотивовано ухвали про відмову у відкритті касаційного провадження, постановлені на підставі п. 4 ч. 1 ст. 293 ГПК України, посиланням на вітчизняне та європейське законодавство.

ВС вказував на те, що дотримання строків оскарження судового рішення є однією із гарантій додержання у суспільних відносинах **принципу правової визначеності** як складової принципу верховенства права. Ці строки обмежують час, протягом якого такі правовідносини можуть вважатися спірними, та після завершення зазначених строків, якщо ніхто не звернувся із скаргою до суду вищої інстанції, відносини стають стабільними.

Згідно із ч. 2 ст. 114 ГПК України строк є розумним, якщо він передбачає час, достатній, з урахуванням обставин справи, для вчинення процесуальної дії, та відповідає завданню господарського судочинства.

Відповідно до ст. 17 ЗУ «Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ» суди застосовують під час розгляду справ практику ЄСПЛ як джерело права.

У рішенні від 03.04.2008 у справі «Пономарьов проти України» ЄСПЛ зробив висновок про те, що правова система багатьох країн-членів передбачає можливість продовження строків, якщо для цього є обґрунтовані підстави. Водночас, якщо строк на ординарне апеляційне оскарження поновлений зі впливом значного періоду часу та за підстав, які не видаються переконливими, таке рішення може порушити принцип юридичної визначеності. Суд визнає, що вирішення питання щодо поновлення строку на оскарження перебуває в межах дискреційних повноважень національних судів, однак такі повноваження не є необмеженими, тому від судів вимагається вказувати підстави для поновлення строку. Проте навіть тоді можливість поновлення не буде необмеженою, оскільки сторони в розумні інтервали часу мають вживати

заходів, щоб дізнатись про стан відомого їм судового провадження. У кожній справі національні суди мають перевіряти, чи підстави для поновлення строків для оскарження виправдовують втручання у принцип «res judicata» (принцип юридичної визначеності).

Умови прийнятності касаційної скарги відповідно до норм законодавства можуть бути більш суворими, ніж для звичайної заяви. Зважаючи на особливий статус суду касаційної інстанції, процесуальні процедури у суді можуть бути більш формальними, особливо якщо провадження здійснюється судом після їх розгляду судом першої, а потім судом апеляційної інстанції (рішення ЄСПЛ у справах «Levages Prestations Services v. France», № 21920/93, від 23.10.1996 та «Brualla Gomez de la Torre v. Spain», № 26737/95, від 19.12.1997).

Об'єктивними непереборними обставинами, що стали причиною пропуску строку для оскарження судових рішень касаційною інстанцією, **не визнавались докази**, надані скажниками з посиланням на **відпустку, звільнення, перебування на лікарняному повноважних осіб для представництва у суді, несвоєчасне ознайомлення з повними текстами судових рішень**, які опубліковано в установленому законом порядку в ЄДРСР, відключення світла та повітряні тривоги, що не мали постійного безперервного характеру. Водночас **недоведеність обставин**, яким саме чином **введення воєнного стану обумовило пропуск відповідного процесуального строку**, ненадання будь-яких доказів на підтвердження відсутності у скажників можливості підготувати та подати скаргу в межах передбачених строків з огляду на місцезнаходження скажника, **невиконання або несвоєчасне виконання вимог ухвал** щодо поновлення пропущеного строку для подання касаційних скарг, постановлених КГС ВС, зумовили ухвалення відмов у відкритті провадження на підставі п. 4 ст. 293 ГПК України.

Так, у справі № 911/3981/16 КГС ВС надав строк заявнику для усунення недоліків касаційної скарги, зокрема щодо поновлення строку на касаційне оскарження, однак вимог ухвали скажник не виконав, жодних матеріалів, які свідчать про виправлення недоліків, не надіслав.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 28.01.2022 у справі № 911/3981/16:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102891943>

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 17.08.2022 у справі № 910/16249/19:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105767672>

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 15.04.2022 у справі № 924/405/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104049842>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 09.02.2023 у справі № 914/1799/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108903119>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством КГС ВС від 08.02.2022 у справі № 909/240/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103127544>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 24.06.2024 у справі № 914/1977/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119960485>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 16.05.2024 у справі № 911/1164/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119069617>.

У справі № 910/2648/21 касаційна інстанція не визнала повноважними обставинами, що стали причиною пропуску строку на касаційне оскарження, відпустку керівника, відсутність повноважень представництва у судах заступника керівника, звільнення юриста.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 31.01.2022 у справі № 910/2648/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102854633>.

Так, у справі № 910/8565/23 КГС ВС надав строк заявнику для усунення недоліків касаційної скарги. Зі спливом десятиденного терміну, наданого судом для усунення недоліків, скаржник надіслав клопотання щодо продовження строку на усунення недоліків касаційної скарги, не навівши відповідних доводів, і тому ухвалою від 04.04.2024 йому відмовлено у відкритті касаційного провадження на підставі п. 4 ч. 1 ст. 293 ГПК України.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 04.04.2024 у справі № 910/8565/23:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118131102>

У справі № 8/29 скаржник набув статус кредитора лише у 2021 році і саме цими обставинами обґрунтовував причини пропуску строку для оскарження постанови АГС від 20.01.2011 з перегляду ухвали ГС від 20.01.2011 в частині розгляду грошових вимог. Касаційна інстанція не визнала такі обставини поважними для пропуску строку на подання касаційної скарги.

КГС ВС зазначено, що касаційна скарга подана через більш як десять років з дня складення повного тексту, а отже, необхідність перегляду судового рішення, що набрало законної сили та чинне понад 10 років, має бути зумовлена виключними обставинами (оскільки може мати наслідком порушення прав інших осіб, які покладаються на чинність рішення, здійснюючи свої права та обов'язки протягом усього часу чинності цього рішення), наявність яких є очевидною та безспірною, що обґрунтовувало б порушення принципу правової визначеності, який вимагає поваги до остаточного рішення суду, та виправдовувало б таке порушення необхідністю відновлення прав та охоронюваних законом інтересів особи, яка звернулася до суду за таким переглядом, а також неможливістю цієї особи відновити свої права шляхом використання передбачених законом інших способів захисту.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 28.01.2022 у справі № 8/29
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102854675>

У справі № 916/2458/18 КГС ВС зазначено, що згідно зі ст. 1 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Ч. 1 та 4 ст. 26 наведеного Закону встановлено, що правосуддя на території, на якій введено воєнний стан,

здійснюється лише судами. Створення надзвичайних та особливих судів не допускається.

Введення на території України воєнного стану не зупинило перебіг процесуальних строків звернення до суду з позовами. Питання поновлення процесуального строку у випадку його пропуску з причин, пов'язаних із запровадженням воєнного стану в Україні, вирішується в кожному конкретному випадку з урахуванням доводів, наведених у заяві про поновлення такого строку. Сам по собі факт запровадження воєнного стану в Україні не є підставою для поновлення процесуального строку. Такою підставою можуть бути обставини, що виникли внаслідок запровадження воєнного стану та унеможливили виконання учасником судового процесу процесуальних дій протягом установленого законом строку. Наведену позицію викладено в постанові ВП ВС від 10.11.2022 у справі № 990/115/22.

Тобто особа, яка заявляє клопотання про поновлення встановленого законом процесуального строку, повинна надати докази на підтвердження того, що пропуск такого строку дійсно пов'язаний з об'єктивно непереборними обставинами чи істотними перешкодами. Аналогічний за змістом висновок викладено в постановках ВС від 05.09.2022 у справі № 697/2360/21 та від 19.10.2022 у справі № 398/1739/15.

Скаржник, звертаючись до суду з касаційною скаргою, не навів жодних обґрунтувань поважності причин пропуску встановленого законом строку на подання касаційної скарги, а також неможливості подати касаційну скаргу в найкоротший термін з дня отримання копії оскаржуваної ухвали, не довів суду обставин, як саме введення воєнного стану обумовило пропуск відповідного процесуального строку, і не надав жодних доказів на підтвердження того, що він не мав змоги підготувати та подати скаргу в межах передбачених строків з огляду на своє місцезнаходження.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 23.02.2023 у справі № 916/2458/18:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109175575>

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 04.04.2023 у справі № 916/3104/21:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/110021585>

2.4. Застосування положень п. 5 ч. 1 ст. 293 ГПК України

Суд касаційної інстанції згідно з п. 5 ч. 1 ст. 293 ГПК України відмовляє у відкритті касаційного провадження, якщо Верховний Суд уже викладав у своїй постанові висновок щодо питання застосування норми права у подібних

правовідносинах, порушеного в касаційній скарзі на судові рішення, зазначене у п. 1, 4 ч. 1 ст. 287 цього Кодексу, і суд апеляційної інстанції переглянув судові рішення відповідно до такого висновку (крім випадку наявності постанови ВС про відступлення від такого висновку або коли ВС вважатиме за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах).

У мотивувальних частинах судових рішень, як правило, аналізуються висновки ВС у відповідних подібних справах, які стосуються оскаржуваного судового рішення та порушених правовідносин.

Обґрунтовуючи ухвали про відмову у відкритті касаційного провадження з цих підстав, касаційна інстанція керувалася нормами міжнародного права, зокрема усталеною практикою ЄСПЛ (рішення у справах «Пономарьов проти України», «Ryabykh v. Russia», № 52854/99, від 24.07.2003, «Nelyubin v. Russia», № 14502/04, від 02.11.2006), згідно з якою повноваження вищих судових органів стосовно перегляду мають реалізовуватися для виправлення судових помилок та недоліків судочинства, але не для здійснення нового судового розгляду, перегляд не повинен фактично підмінити собою апеляцію. Повноваження вищих судів щодо скасування чи зміни тих судових рішень, які вступили в законну силу та підлягають виконанню, мають використовуватися для виправлення фундаментальних порушень.

Наприклад, у справі № 915/30/20 касаційну скаргу подано на постанову АГС, якою залишено без змін рішення ГС щодо відмови у задоволенні позову скаржника про стягнення вартості наданих послуг із проведення криголамних робіт. КГС ВС погодився з висновками судів попередніх інстанцій про те, що **відсутність доказів щодо обставин безпосереднього проведення позивачем криголамних робіт з відповідним наданням** ним у морському порту **послуг із забезпечення проведення криголамних робіт в період оголошеної, зокрема у 2017 році, льодової компанії, тобто в льодових умовах, виключає визначені актами цивільного законодавства підстави для нарахування плати за ці послуги**, що також узгоджується із загальним правилом **ст. 903 ЦК України** щодо оплатності послуги за умови її надання. Подібні за змістом висновки викладені, зокрема, в постановках КГС ВС від 14.12.2021 у справі № 915/119/20, від 06.12.2021 у справі № 915/181/20, від 16.11.2021 у справі № 915/127/20, від 16.11.2021 у справі № 915/208/20, від 03.12.2021 у справі № 915/43/20. КГС ВС, відмовляючи у відкритті касаційного провадження на підставі п. 5 ч. 1 ст. 293 ГПК України, зазначив, що ВС у своїх постановках уже викладав висновок щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, і підстав для відступлення від нього не вбачає.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 21.01.2022 у справі № 915/30/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102736117>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 21.01.2022 у справі № 915/107/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102736116>.

У справі № 904/8801/21 за касаційною скаргою на постанову АГС, якою прийнято нове рішення про відмову в задоволенні позову та скасовано рішення ГС щодо задоволення позову про скасування застосованої до скаржника оперативно-господарської санкції за скид стічних вод з перевищенням допустимих концентрацій забруднюючих речовин. Скаржник не взяв до уваги, що плата за скид стічних вод з понаднормативним забрудненням є грошовим зобов'язанням, що виникає на підставі договору та визначених законодавчих приписів, а не оперативно-господарською санкцією, що викладено в постанові ОП КГС ВС від 18.01.2019 у справі № 920/730/16. Водночас ВС зазначив, що існує стала та актуальна практика суду касаційної інстанції щодо застосування норм матеріального права у подібних правовідносинах, відповідно до якої виставлені рахунки за скид понаднормативних забруднень не є оперативно-господарською санкцією. Зокрема, в постанові ОП КГС ВС від 15.07.2022 у справі № 918/662/21 сказано, що не є актуальною правовою позицією висновок, викладений у постанові КГС ВС від 29.07.2019 у справі № 904/9169/17, щодо правової природи плати за скид понаднормативних забруднень стічних вод (як оперативно-господарської санкції). КГС ВС зауважив, що суд апеляційної інстанції правильно переглянув судові рішення у цій справі відповідно до висновків ВС щодо застосування ст. 235–237 ГК України у подібних правовідносинах, що викладені у раніше прийнятих постановах.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 02.08.2022 у справі № 904/8801/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105526659>.

У справі № 916/1493/21 АТ «Аграрний фонд» оскаржено постанову АГС про залишення без змін рішення ГС, яким позов скаржника задоволено частково. Стягнуто з ТОВ «Хімальянс» на користь позивача заборгованість, штраф та витрати зі сплати судового збору. Позов було подано про стягнення

з відповідача заборгованості за договором зберігання та штрафу за порушення умов цього договору.

Задовольнивши частково позовні вимоги, суди зауважили, що за матеріалами справи не встановлено наявності в діях відповідача складу господарського правопорушення, яке призвело до нестачі майна, а також самого факту втрати відповідачем переданого на зберігання майна в зазначеній кількості внаслідок його умислу або грубої необережності.

КГС ВС відмітив, що в постанові ВП ВС від 18.06.2019 у справі № 920/85/18 викладено висновок щодо застосування статті 614 ЦК України: за змістом ч. 1 та 2 цієї статті особа, яка порушила зобов'язання, **несе відповідальність за наявності її вини** (умислу або необережності), якщо інше не встановлено договором або законом. **Особа є невинуватою, якщо вона доведе, що вжила всіх залежних від неї заходів щодо належного виконання зобов'язання. Відсутність своєї вини доводить особа, яка порушила зобов'язання** (аналогічний висновок викладено в постанові КГС ВС від 16.02.2021 у справі № 904/752/20).

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 18.04.2022 у справі № 916/1493/21:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104062234>

У справі № 910/2399/20 Міністерством оборони України оскаржено постанову АГС, якою змінено рішення ГС, яким позов задоволено частково. Стягнуто з ТОВ «Рубін-2017» на користь МО зменшену суму заявлених штрафних санкцій, витрат зі сплати судового збору. У решті позову відмовлено. Рішення суду обґрунтовано відсутністю даних про **заподіяння позивачу внаслідок прострочення зобов'язання збитків, співмірності належних до сплати відповідачем штрафних санкцій і суми прострочення**, . З огляду на те, що неустойка як вид забезпечення виконання зобов'язання не повинна перетворюватися на непомірний тягар для боржника та джерело отримання невинуватих прибутків кредитором, суд відповідно до ст. 233 ГК України визнав можливим зменшити розмір належних з відповідача на користь позивача штрафних санкцій. Постановою АГС змінено рішення ГС та вповоловину зменшено суму штрафних санкцій. Апеляційний суд погодився з доводами відповідача, що заявлені штрафні санкції є надмірно великими порівняно із збитками позивача, а тому, враховуючи ступінь виконання контракту та добросовісну поведінку відповідача при виконанні контракту, суд встановив наявність обставин, з якими чинне законодавство пов'язує **можливість зменшення розміру штрафних санкцій на підставі ч. 3 ст. 551 ЦК України та ч.1 ст. 233 ГК України**.

КГС ВС погодився, що висновок АГС, викладений в оскаржуваній постанові, **відповідає висновкам ВС**, наведеним, зокрема, в постановках від 06.11.2018 у справі № 913/89/18, від 08.10.2019 у справі № 923/142/19, від 13.01.2020

у справі № 902/855/18, від 14.01.2020 у справі № 911/873/19, від 10.02.2020 у справі № 910/1175/19, щодо передбаченого права суду на зменшення пені, яке може бути реалізоване судом у кожному конкретному випадку за наслідками оцінки обставин справи, наданих учасниками справи обґрунтувань та дослідження доказів.

З урахуванням викладеного суд касаційної інстанції дійшов висновку про відмову у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою Міністерства оборони України на судові рішення у цій справі, оскільки ВС уже викладав у своїй постанові висновок щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах, порушеного в касаційній скарзі на судові рішення, зазначене у п. 1, 4 ч. 1 ст. 287 цього Кодексу, і суд апеляційної інстанції переглянув судові рішення відповідно до такого висновку.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 18.04.2022 у справі № 910/2399/20:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104044699>

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством КГС ВС від 03.04.2023 у справі № 927/818/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109995170>.

У справі № 922/3446/23 відповідачем – Харківським національним університетом повітряних сил імені Івана Кожедуба оскаржено постанову АГС, якою залишено без змін рішення ГС, яким позов задоволено повністю щодо стягнення 1 590 896,77 грн, з яких: 848 846,90 грн – основний борг, 281 166,00 грн – 15 % річних, 130 861,96 грн – пеня, 330 021,91 грн – інфляційні втрати.

Позов обґрунтовано неналежним виконанням відповідачем зобов'язань щодо повної та своєчасної оплати поставленої електричної енергії за договором про постачання електричної енергії постачальником «останньої надії».

КГС ВС зазначив, що існує сформована практика суду касаційної інстанції щодо застосування ст. 64 ЗУ «Про ринок електричної енергії» та п. 6.2.3 Правил роздрібного ринку електричної енергії стосовно порушеного скаржником питання. У разі настання обставин, визначених у ч. 1 ст. 64 названого Закону постачальник «останньої надії» надає послуги з постачання електричної енергії та не має права відмовити споживачу в укладенні договору постачання електричної енергії на обмежений період часу, а факт приєднання до публічного договору постачання електричної енергії від постачальника «останньої надії» відбувається за фактом споживання електричної енергії без укладення договору

з іншим електропостачальником. Аналогічні висновки викладені у постановах ВС від 04.04.2023 у справі № 905/1791/21 та від 19.10.2023 у справі № 910/11817/22, якими й обґрунтовано судові рішення, оскаржувані у касаційному порядку. КГС ВС зауважив, що суд апеляційної інстанції переглянув судові рішення місцевого господарського суду у справі № 922/3446/23 відповідно до зазначених висновків ВС, і підстав для відступлення від них в межах цієї справи немає.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 15.02.2024 у справі № 922/3446/23:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/117040320>.

2.5. Застосування положень ч. 2 ст. 293 ГПК України

Відповідно до положень ч. 2 ст. 293 ГПК України у разі оскарження ухвали (крім ухвали, якою закінчено розгляд справи) суд може визнати касаційну скаргу необґрунтованою та відмовити у відкритті касаційного провадження, якщо правильне застосування норми права є очевидним і не викликає розумних сумнівів щодо її застосування чи тлумачення.

Так, у мотивувальних частинах судових рішень, якими відмовлено у відкритті касаційного провадження, зазначено, що правильне застосування норми права є очевидним і не викликає розумних сумнівів щодо її застосування чи тлумачення. КГС ВС проаналізовано оскаржувані судові рішення щодо правомірності їх постановлення апеляційними судами.

Зокрема, у справі № 903/808/21 за скаргою Особи 1, предметами оскарження якої були: рішення ГС, яким частково задоволено позов щодо визнання недійсним рішення загальних зборів ОСББ «Каштан» та здійснення перерахунку коштів; ухвала АГС, якою апеляційну скаргу позивача – Особи 1 було залишено без руху для усунення недоліків апеляційної скарги; ухвала АГС, якою повернуто апеляційну скаргу, адже апелянтом не виконано вимоги щодо усунення помилок апеляційної скарги протягом передбаченого строку. Суду не було надіслано доказів сплати судового збору за розгляд апеляційної скарги. Доводи скаржника щодо звільнення його від сплати судового збору як споживача в розумінні ЗУ «Про захист прав споживачів» визнано неправомірними, адже спір стосується захисту права Особи 1 як співвласника майна багатоквартирного будинку, тому правильне застосування судом апеляційної інстанції норм права є очевидним і не викликає розумних сумнівів щодо їх застосування чи тлумачення при поверненні скарги. Одночасно касаційним судом зазначено, що не підлягає касаційному оскарженню рішення суду першої інстанції, яке не було переглянуте судом апеляційної інстанції, та ухвала апеляційного суду, якою скаргу залишено

без руху, оскільки вона відсутня в переліку дозволених для оскарження процесуальним законодавством.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 17.05.2022 у справі № 903/808/21:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/104372934>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 04.08.2022 у справі № 910/15490/21:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105571762>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 29.01.2024 у справі № 915/99/23:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116606029>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством КГС ВС від 13.05.2024 у справі № 911/1392/22:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/119011702>.

У справі № 922/4413/21 за скаргою ТОВ «Фалко Рент» на постанову АГС, якою залишено без змін ухвалу ГС про повернення зустрічної позовної заяви ТОВ «Фалко Рент» про стягнення суми збитків у розмірі 100 000,00 грн. Первісний позов подано прокуратурою в інтересах держави в особі міської ради про визнання незаконними та скасування рішень, усунення перешкод у користуванні та повернення земельної ділянки. Касаційна інстанція погодилась з висновками судів попередніх інстанцій, оскільки позови про визнання незаконними та скасування рішень державних реєстраторів і стягнення збитків, вочевидь (або безперечно) **не є взаємопов'язаними**, а спільний їх розгляд не є доцільним, бо ці спори виникли з різних правовідносин. КГС ВС зазначив, що питання правильного застосування норми права, зокрема ст. 180 ГПК України, на порушення якої скаржник посилається, обґрунтовуючи касаційну скаргу, під час прийняття оскаржуваних судових рішень у справі є очевидними і не викликають розумних сумнівів щодо їх застосування чи тлумачення.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 28.01.2022 у справі № 922/4413/21:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102854568>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 20.02.2023 у справі № 916/2266/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109100508>.

У справі № 904/4806/22 предметом касаційного оскарження є ухвала АГС, відповідно до якої АТ «ДніпроАЗОТ» відмовлено у **прийнятті додаткового рішення щодо розподілу судового збору**. Ухвала АГС мотивована тим, що у справі судом прийнято постанову, якою судові рішення скасоване з направленням справи для продовження розгляду до ГС, тому відповідно до вимог ст. 129 ГПК України у цьому випадку не здійснюється розподіл судових витрат, в тому числі судового збору. Касаційна інстанція погодилась з висновком АГС.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 04.09.2023 у справі № 904/4806/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113203739>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 25.01.2024 у справі № 922/1683/23:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116569152>.

3. Аналіз ухвал КГС ВС щодо зловживання процесуальними правами

Відповідно до ч. 1 та 2 ст. 43 ГПК України учасники судового процесу та їх представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами; зловживання процесуальними правами не допускається.

Залежно від конкретних обставин суд може визнати зловживанням процесуальними правами дії, що суперечать завданню господарського судочинства, подання скарги на судові рішення, яке не підлягає оскарженню, не є чинним або дія якого закінчилася (вичерпана), подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин, заявлення завідомо безпідставного відводу або вчинення інших аналогічних дій, спрямованих на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи чи виконання судового рішення.

Процесуальні права надані законом тим особам, які беруть участь у процесі, для сприяння суду при розгляді справ, для сприяння їх правильному вирішенню, і кожного разу, коли сторона у справі вчиняє будь-яку процесуальну дію не

із цією метою, а задля досягнення якихось сторонніх цілей (для введення суду в оману, затягування розгляду, створення перешкод опоненту), вона виходить за межі дійсного змісту свого права, тобто зловживає ним.

Під зловживанням процесуальними правами слід розуміти особливу форму господарського процесуального правопорушення, тобто умисні, недобросовісні дії учасників господарського процесу, що супроводжуються порушенням умов здійснення суб'єктивних процесуальних прав учасників судового процесу та їх представників і перешкоджанням діяльності суду із справедливого та своєчасного розгляду і вирішення господарської справи, що також впливає на права інших учасників судового процесу стосовно безперешкодного і своєчасного вирішення спору. Правова конструкція «зловживання правом» передбачає насамперед активні дії учасників судового процесу та їх представників, що проявляються у здійсненні процесуальних дій або поданні процесуальних документів.

Частиною 3 ст. 43 ГПК України визначено: якщо подання скарги, заяви, клопотання визнається зловживанням процесуальними правами, суд з урахуванням обставин справи має право залишити без розгляду або повернути скаргу, заяву, клопотання.

КГС ВС визнав зловживання процесуальними правами та залишив процесуальне звернення без розгляду.

Так, у справі № 910/17563/19 суд касаційної інстанції повторну заяву про ухвалення додаткового рішення про розподіл судових витрат та повернення судового збору, сплаченого за подання заяви про роз'яснення ухвали, якою було відмовлено у відкритті касаційного провадження, залишив без розгляду та, враховуючи попередню поведінку скаргника, визнав зловживання заявником процесуальними правами.

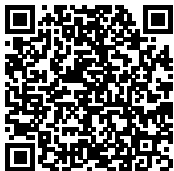
Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 11.01.2022 у справі № 910/17563/19:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102478097>

У справі № 914/1334/20 заявник, питання про права, інтереси та (або) обов'язки якого в оскаржуваному рішенні не вирішувалося, просив роз'яснити мотивувальну частину постанови КГС, яка за приписами ст. 245 ГПК України не підлягає роз'ясненню. Це свідчить про зловживання заявником процесуальними правами та недобросовісне використання їх, яке можна кваліфікувати через критерій відсутності серйозного законного інтересу, тобто легітимного прагнення до отримання певних переваг, передбачених процесуальним законом, оскільки звернення заявника у цій справі з такою заявою призводить лише до необхідності витребування КГС ВС справи із суду нижчих інстанцій без

реальної можливості отримання певних переваг, передбачених процесуальним законом. Отже, подання такої заяви виходить за межі дійсного змісту процесуального права, що вказує на зловживання особою своїми правами.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством КГС ВС від 04.07.2022 у справі № 914/1334/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105078315>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 14.06.2023 у справі № 924/1354/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111584756>.

У справі № 910/10597/21 заявник втретє звернувся з касаційною скаргою на постанову АГС, подібною за змістом до раніше надісланих, щодо яких касаційна інстанція відмовила у відкритті провадження з підстав, визначених ст. 293 ГПК України. Отже, звернення скаржника втретє з касаційною скаргою на постанову у цій справі є зловживанням процесуальними правами відповідно до ст. 43 зазначеного Кодексу. Очевидно, що реальною метою подання касаційної скарги є проведення «розгляду заради розгляду», в той час як розгляд касаційних скарг ВС покликаний забезпечувати сталість судової практики.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 23.11.2022 у справі № 910/10597/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107552448>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством КГС ВС від 24.01.2022 у справі № 905/1728/14-908/4808/14: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102736140>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством КГС ВС від 02.05.2023 у справі № 904/838/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110599279>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 24.01.2023 у справі № 910/15200/21:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108603676>.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 30.05.2024 у справі № 911/262/20:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/119388534>.

У справі № 925/200/22 КГС ВС наголосив, що суспільна довіра та повага до судової влади є гарантіями ефективності системи правосуддя. У межах професійного обов'язку захисту прав та інтересів своїх клієнтів адвокати мають також відігравати суттєву роль у справедливому здійсненні правосуддя. Використання технологій має передусім поважати природу судового процесу. Її слід використовувати лише для підтримки та посилення верховенства права і допомоги судам та суддям у належному управлінні й визначенні проваджень.

Ухвалення рішень має здійснюватися лише суддями. Це не можна делегувати або виконувати за допомогою технології. Судова автономія повинна поважатися шляхом використання технологій (пп. «і», «ііі» п. 92 Висновку КРЄС № 26 (2023) від 1 грудня 2023 року «Рухаючись вперед: використання асистивних технологій у судочинстві»).

КГС ВС зазначив, що учасник використовує технологію штучного інтелекту не як засіб сприяння здійсненню належного правосуддя, а навпаки – з метою заперечення (ставлення під сумнів, оскарження) вже зроблених судом висновків. Протиставлення учасником судового процесу в процесуальній заяві висновків судової палати ВС з правового питання та штучного інтелекту, що не має нормативного регулювання та науково доведеного підґрунтя для використання, як підстава для роз'яснення рішення суду неминуче спричиняє проблеми з точки зору впливу на авторитет ВС, його судової практики та довіри до судової влади в цілому.

Отже, ВС зазначив, що дії заявника у сукупності (подання завідомо безпідставної заяви на роз'яснення постанови касаційної інстанції, право на яке не передбачено ст. 245 ГПК України, апелювання до «позиції» штучного інтелекту «ChatGPT», згенерованого ним у відповідях з окремого питання, що вже

розглянув суд) є виявом неповаги до суддів ВС, не спрямовані на ефективний захист прав, свобод та інтересів позивача від імовірних порушень з боку відповідача. Заява є явно необґрунтована та завідомо безпідставна (фактично зводиться до незгоди з рішенням суду, повторного перегляду висновків суду з викладенням іншого судового тлумачення та надання відповіді на питання, що взагалі не були предметом спору), не відповідає завданню господарського судочинства та є зловживанням правом на подання заяви, і тому ВС Суд вважає її неприйнятною згідно зі ст. 43 ГПК України.

Ухвала суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 08.02.2024 у справі № 925/200/22:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116984639>

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 15.03.2024 у справі № 910/1052/23:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/117718100>

У справі № 910/4109/22 заявник, юридична особа якого зареєстрована за межами України, звернувся з касаційною скаргою на ухвалу про закриття провадження АГС щодо перегляду рішення ГС після перебігу строку, встановленого для подання касаційної скарги, передбаченого ГПК України, із клопотанням про його поновлення, мотивуючи поновлення строку в прохальній частині воєнним станом, відсутністю та ускладненням пошуків представника для надання правової допомоги на території України, неотриманням копії оскаржуваної ухвали, ознайомленням із судовим рішенням через мережу «Інтернет».

Перевіривши матеріали касаційної скарги, КГС ВС дійшов висновку, що подання цієї касаційної скарги є зловживанням процесуальними правами та залишив її без розгляду, не визнавши належним обґрунтування пропуску строку.

КГС ВС зауважив, що подання касаційної скарги стороною, яка не є учасником судового процесу, на ухвалу суду апеляційної інстанції спрямоване не на забезпечення права на касаційний перегляд ухвали, яка вже була переглянута судом касаційної інстанції, а на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи і може призвести до порушення прав учасників судового процесу на справедливий і публічний розгляд їх справи упродовж розумного строку та виконання остаточного судового рішення.

Ініціювавши судовий розгляд справи, сторона повинна активно використовувати визначені законом процесуальні права, здійснювати їх з метою, з якою такі права надано. Реалізація особою процесуальних прав невіддільна від виконання нею процесуального обов'язку щодо сприяння встановленню в судовому процесі дійсних обставин у справі з метою отримання правосудного судового рішення (подібні правові висновки викладені у постанові ВП ВС від 12.01.2023 у справі № 9901/278/21).

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС ВС від 10.04.2024 у справі № 910/4109/22:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118294371>.

У справі № 910/15770/21 заявник оскаржував постанову АГС щодо перегляду рішення та додаткового рішення ГС. КГС ВС касаційну скаргу залишив без руху та надав строк для усунення недоліків, зокрема подання доказів сплати судового збору. Скаржник не скористався своїм правом та не усунув недоліків касаційної скарги у строки, передбачені ГПК України. Суд відмовив у відкритті касаційного провадження.

Повторне звернення скаржника до КГС ВС з метою оскарження постанови АГС та тих самих судових рішень ГС визнано зловживанням процесуальними правами з посиланням на те, що постановою КГС ВС оскаржувані судові рішення скасовано і прийнято нове рішення, яким в задоволенні позову відмовлено, про що своєчасно було відомо представнику скаржника.

Ухвала колегії суддів судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 25.04.2024 у справі № 910/15770/21:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118626680>.

Огляд за результатами аналізу судової практики та судової статистики постановлення ухвал про відмову у відкритті касаційного провадження Касаційним господарським судом у складі Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР, за період з 01.01.2022 до 30.06.2024 / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного господарського суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду. Київ, 2024.– 42 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 [@supremecourt_ua](https://twitter.com/supremecourt_ua)

 so.supreme.court.gov.ua